

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті висвітлено суть та роль фінансового потенціалу в діяльності підприємства, окреслено коло проблем у його забезпеченні та запропоновано шляхи підвищення. Також у статті розкрито суть інвестиційно-інноваційних методів активізації діяльності сучасних підприємств.

In the article essence and role of financial potential is reflected in activity of enterprise, outlined circle of problems in his providing and the ways of increase are offered. Also in the article essence is exposed investment-innovative methods of activation of activity of modern enterprises.

Ключові слова: фінансовий потенціал підприємства, інвестиції, кредит, овердрафт.

Вступ. Давно доведено, що ефективність діяльності будь-якого підприємства напряму залежить, передусім, від двох факторів: організаційного та ресурсного забезпечення. Йдеться про технічне та технологічне забезпечення, сировинне забезпечення, забезпечення енергоносіями та кадрове забезпечення тощо. Проте, ми всі добре знаємо, що для початку роботи будь-якого підприємства чи його удосконалення мало управлінського та товарного забезпечення. Первинною ланкою у даному процесі стоїть фінансове забезпечення. Адже фінанси – це та база, та рушійна сила, яка і примушує усі економічні системи рухатись, надає їм динамізму. Недаремно фінансову систему в економіці ототожнюють із кровоносною системою людського організму. Сьогодні питання фінансового забезпечення стоїть досить гостро. Це пояснюється тим, що економіка нашої держави поки що залишається нестабільною. Вона нещодавно пережила велику кризу, ряд реформ та продовжує переживати все нові трансформації і зміни. З іншого ж боку, господарюючі суб'єкти відчувають гостру нестачу вільних обігових коштів, аби удосконалити своє виробництво та здешевити продукцію.

Таким чином, наявність ряду фінансових проблем у вітчизняних підприємств, а також специфіка сучасної економічної системи держави визначає надзвичайну актуальність та гостру необхідність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Питанням ресурсного забезпечення ефективної діяльності підприємств присвячені праці відомих вчених економістів та практиків. Серед них такі, як: І. Бойчик [2, с. 48–64], Д. Джой [3, с. 35–44], Н.Краснокутська [5, с. 68–77], С. Покропивний [6, с. 32–56], тощо. У їх працях знайшли відображення теоретичні та прикладні підходи до визначення ролі та формування ресурсного потенціалу підприємств. Проте питання фінансового, інвестиційно-інноваційного забезпечення процесу активізації діяльності підприємств не знайшло належного відображення у їх працях.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є пошук альтернативних джерел інвестиційно-інноваційного забезпечення процесу активізації діяльності сучасних підприємств.

Завдання дослідження. Для досягнення визначеної мети нам слід виконати наступні завдання:

- 1) визначити структуру фінансового забезпечення активізації діяльності підприємств;
- 2) встановити закономірності та принципи окремих способів фінансового забезпечення;
- 3) розробити рекомендації щодо підвищення кредитоспроможності та інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, а також покращення їх загального іміджу.

Основний матеріал. Оскільки будь-які економічні системи напряму залежать від загальноекономічного та фінансового становища держави, то, виходячи із вищесказаного, основними джерелами фінансового забезпечення процесу активізації діяльності сучасних підприємств є кредитування та інвестування.

На розмір кредиту впливають цілий ряд факторів (термін кредиту, валюта, застава, ділова репутація позичальника і т.д.). Проте, сьогодні банками кредуються далеко не всі види діяльності. Існує ряд обмежень стосовно видів діяльності що фінансуються. Так сучасні банки не кредують виробництво та торгівлю зброєю, ігровий бізнес тощо. Кожен окремих банк має свої кредитні продукти. Протягом дня експерт проводить фінансовий аналіз діяльності клієнта та готує договори.

Перспективним джерелом формування та розширення основних фондів і виробничих потужностей є інвестування. Таким чином, інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають свої кошти (у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку [4].

Тому для покращення справи внутрішніх інвестицій треба тісно пов'язати страховий та інвестиційний менеджмент, що також зумовлено розвитком фінансового ринку [1, с. 14–25].

Безумовно, зі збільшенням обсягів чистих інвестицій збільшуються і доходи підприємства. На розмір інвестицій впливають ряд факторів. Розглянемо основні з них. Так, до прикладу, обсяг інвестицій залежить від розподілу доходу на використання та заощадження. В умовах низьких середньодушових доходів основна їх частина витрачається на споживання. Зі збільшенням доходів збільшується їх частина,

спрямована на заощадження. Вона і є джерелом внутрішніх інвестиційних ресурсів. Залежність обсягів інвестицій від питомої ваги заощадженої частини доходів показано на рис. 1.

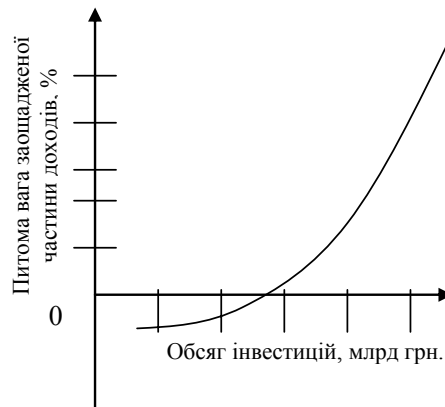

Рис. 1. Залежність обсягу інвестицій від питомої ваги заощадженої частини доходів

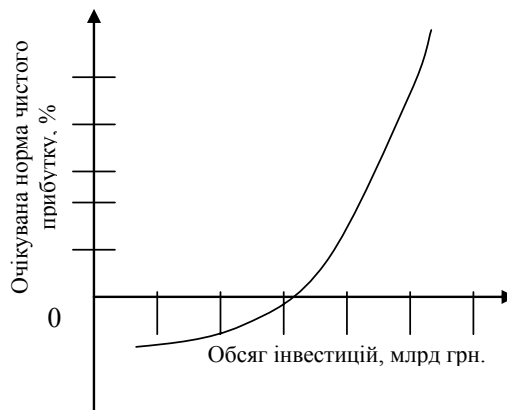

Рис. 2. Залежність обсягу інвестицій від очікуваної норми чистого прибутку

На обсяг інвестицій істотно впливає очікувана норма чистого прибутку. Як відомо, в умовах ринкової економіки прибуток є основним мотивом інвестування. Зі збільшенням очікуваної норми чистого прибутку збільшується обсяг інвестицій (рис. 2).

Також на обсяг інвестицій істотно впливає й ставка позичкового процента, оскільки у процесі інвестування використовується як власний, так і позичковий капітал. Якщо очікувана норма чистого прибутку перевищує ставку позичкового процента, то за інших рівних умов інвестування буде ефективним. Зі збільшенням ставки позичкового процента зменшується обсяг інвестицій, і навпаки (рис. 3).

Очікуваний темп інфляції також істотно впливає на обсяг інвестицій. Чим вищий очікуваний темп інфляції, тим швидше знецінюється очікуваний прибуток після процесу інвестування. Цей фактор має вирішальне значення у разі довгострокового інвестування (рис. 4).

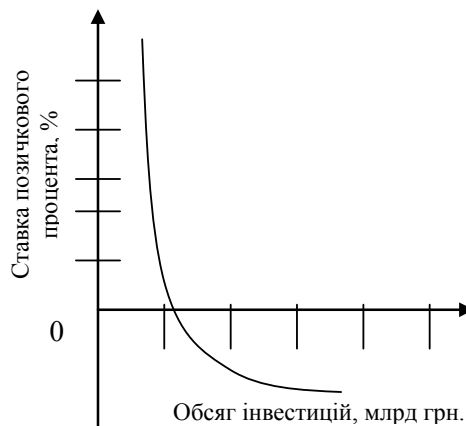

Рис. 3. Залежність обсягу інвестицій від ставки позичкового процента

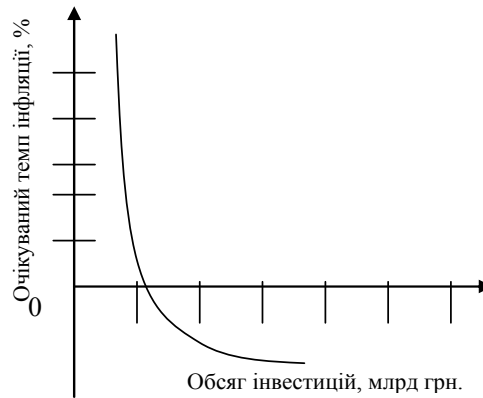

Рис. 4. Залежність обсягу інвестицій від очікуваного темпу інфляції

Здійснюючи інвестиційне забезпечення процесу активізації діяльності підприємства, підприємцю слід пам'ятати, що визначальним етапом в інвестиційному процесі, з точки зору інвестора, є визначення інвестиційної привабливості окремої сфери діяльності загалом та конкретного підприємства (об'єкта) зокрема.

При визначенні інвестиційної привабливості сфери діяльності інвестор враховує цілий комплекс факторів, що становлять зовнішні умови інвестиційного проекту:

1) важливість галузі – значення продукції, її особливості, частка експорту, залежність від імпорту, рівень забезпеченості внутрішніх потреб країни, частка галузі або конкретної продукції у валовому внутрішньому продукті, основні споживачі продукції;

2) характеристика споживання продукції галузі, рівень конкуренції чи монопольності, особливості ринку збуту, фактичні та потенційно можливі обсяги ринку, сталість галузі щодо загального економічного спаду в державі;

3) рівень державного втручання в розвиток галузі – низький, посередній чи значний, включаючи державні капітальні вкладення, податкові пільги, можливість прискореної амортизації тощо;

4) соціальна значущість сфери діяльності – кількість робочих місць, регіональне розташування виробництв, середня заробітна плата, діяльність профспілок, екологічна небезпечність діяльності, статистика страйків та збитків від них;

5) фінансові умови роботи галузі – рівень загальної прибутковості, середня рентабельність, віддача на вкладений капітал, оборотність активів, їх середня ліквідність.

Ще детальнішому аналізу з боку інвестора піддається інвестиційна привабливість окремого підприємства. Інвестиційна привабливість, або „економічний паспорт” окремого підприємства може мати такий вигляд.

1. Загальна характеристика виробництва: характер технології; наявність сучасного устаткування, в т.ч. іноземного; екологічна шкідливість діяльності; складське господарство; наявність власного транспорту; географічне розташування; наближеність до транспортних комунікацій.

2. Характеристика технічної бази підприємства: технології, вартість основних фондів, коефіцієнт зношення.

3. Номенклатура продукції, що виробляється чи реалізовується: обсяг виробництва та реалізації, постачальники та споживачі, оцінювання стабільності збуту (попиту).

4. Виробнича потужність підприємства та можливість її нарощування.

5. Місце підприємства в галузі, на ринку: рівень монопольності підприємства.

6. Характеристика дирекції; схеми управління; чисельність персоналу, його структура, заробітна плата.

7. Статутний фонд; власники підприємства; номінал і ринкова ціна акції, розподіл пакета акцій.

8. Структура витрат обертання, у тому числі за основними видами діяльності, їх рентабельність.

9. Обсяг прибутку та його використання за звітний період.

10. Фінанси підприємства (рис. 5):

- склад дебіторської та кредиторської заборгованості, її аналіз за часом виникнення та характеристикою боржників;

- показники фінансової стабільності та ліквідності (табл. 1);

- аналіз платоспроможності (табл. 1);

- оцінка прибутковості.

11. Загальний висновок.

Отже, більш привабливим для потенційного інвестора є уже діючий та перспективний бізнес. Обираючи об'єкт для інвестування інвестор враховує цілий ряд факторів як суто економічного, так і організаційного характеру. Так, потенційні інвестори віддають перевагу тим підприємствам, які, поки що,

можливо і не мають великих прибутків через брак коштів на поновлення матеріально-технічної бази, розширення асортименту товарів, проведення ремонту приміщень, рекламних компаній тощо, але мають досконалу організаційну структуру, якісний кадровий склад, високий коефіцієнт ліквідності поточної заборгованості та високу ефективність використання основних та оборотних фондів.

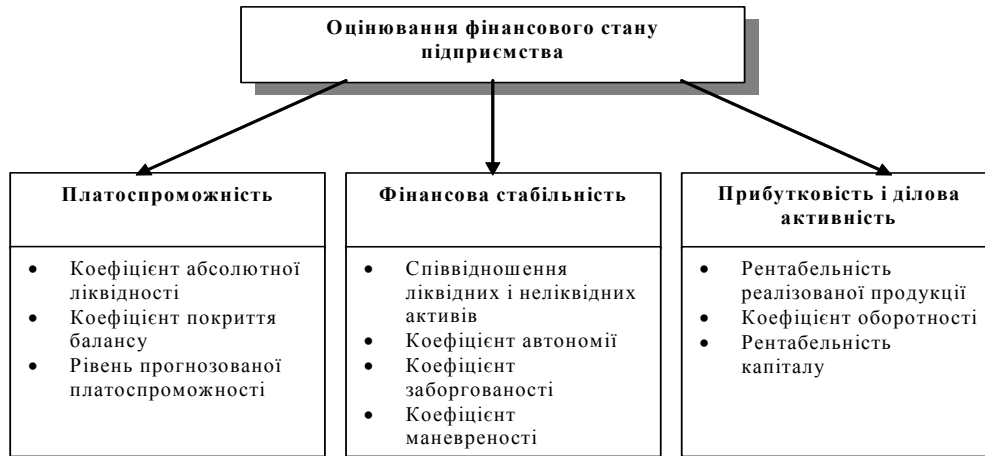

Рис. 5. Структура фінансового аналізу підприємства

Таблиця 1

Показники фінансового оцінювання підприємств			
Показник	Порядок розрахунку	Джерела інформації з бухгалтерського балансу	Оптимальний норматив
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_a = \frac{\text{Найбільш ліквідні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}$	Підсумок II розділу активу балансу Підсумок II розділу пасиву балансу	$K_a \geq 0,2$
Коефіцієнт покриття балансу	$K_n = \frac{\text{Ліквідні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}$	II і III розділи активу III розділ пасиву	$K_n \geq 1$
Рівень прогнозованої платоспроможності	Порівняння величини активів, що повільно реалізуються, з довгостроковими зобов'язаннями	Підсумок II розділу активу та підсумок II розділу пасиву	$A \geq П$
Коефіцієнт автономії	$K_a = \frac{\text{Власні кошти}}{\text{Сума пасиву балансу}}$	I розділ пасиву Підсумок балансу	$K_a \geq 0,5$
Коефіцієнт заборгованості	$K_z = \frac{\text{Позичені кошти}}{\text{Власні кошти}}$	II і III розділи пасиву I розділ активу	$K_z \leq 1$
Співвідношення ліквідних і неліквідних активів	$K_c = \frac{\text{Активи, які реалізуються швидко чи повільно}}{\text{Активи, які важко реалізуються}}$	II і III розділи активу I розділ активу	$K_c \geq 1$
Коефіцієнт маневреності	$K_m = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власні кошти}}$	Підсумок I розділу активу Підсумок I розділу пасиву	$K_m \geq 0,5$
Рентабельність реалізованої продукції	$K_p = \frac{\text{Балансовий прибуток}}{\text{Обсяг реалізації продукції}}$	Форма №2	$K_p \geq 0,15$
Рентабельність усього капіталу	$K_k = \frac{\text{Балансовий прибуток}}{\text{Обсяг позичених і власних коштів}}$	Форма №2 квартальної звітності ряд. 90 Підсумок балансу	$K_k \geq 0,15$
Коефіцієнт оборотності	$K_o = \frac{\text{Обсяг реалізації}}{\text{Обсяг усіх коштів}}$	Форма №2 квартальної звітності ряд. 10 Підсумок балансу	K_o згідно з розрахунком

На жаль сьогодні на формування та розвиток нового бізнесу кошти майже не інвестуються. Проте, враховуючи світову тенденцію росту інвестиційної активності суб'єктів інвестування, яка, у свою чергу, продикувана розвитком національних та світової економіки загалом, ростом добробуту населення та бажанням захистити себе від коливань інфляції, можна прогнозувати, що скоро відбудеться перерозподіл інвестованих коштів саме на користь нового бізнесу.

Ще одним альтернативним джерелом фінансування процесу активізації діяльності підприємств є овердрафт. Досить часто підприємцям, які хочуть активізувати свою діяльність, доводиться нести непередбачені та незаплановані фінансові витрати. У більшості це є організаційно-адміністративні витрати, через зміну курсу національної валюти чи інфляції запланованої суми коштів на придбання товарів чи обладнання просто не вистачає. Адже, на оформлення кредиту у банку, тим більше на залучення інвестицій, слід затратити багато часу, яким підприємець на даний момент не володіє. У даній ситуації рекомендуємо скористатися овердрафтом, як формою кредитування з високою оборотністю оборотних засобів та наявністю характерних часових розривів між датою отримання виручки і датою фінансування невідкладних витрат поточної діяльності. При підписанні договору овердрафта підприємство отримує можливість користуватися запозиченими засобами в рамках встановленого банком ліміту кредитування. Його розмір визначається виходячи з обсягу середньомісячних поступлень на поточний рахунок позичальника, терміну функціонування та фінансового стану компанії, а при необхідності – наявності ліквідної застави. Основне призначення овердрафта – ліквідувати дефіцити оборотних засобів на розрахунковому рахунку позичальника. Тобто овердрафт являє собою короткостроковий кредитний інструмент, що надається банком надійному клієнту понад його залишків на поточному рахунку в межах попередньо обумовленої суми. Якщо на поточному рахунку підприємства в обслуговуючому банку не вистачає коштів для перерахування постачальникам необхідних сум, банк, за його дорученням, здійснюватиме розрахунки з ними за рахунок власних засобів.

Кожен банк, як правило, має свої умови надання овердрафта, проте, враховуючи вимоги банківського законодавства, основні правила такі:

- наявність в банку поточного рахунку в національній чи іноземній валюті;
- постійні (регулярні) грошові поступлення на поточний рахунок компанії-клієнта банку від основної діяльності (не менше 10 поступлень в місяць);
- термін дії договору овердрафта – три місяці; для „старих” клієнтів, які мають хорошу кредитну історію – 3, 6, 12 місяців за їх бажанням;
- періодичність перегляду ліміту овердрафта – один раз на три місяці;
- термін безперервного користування овердрафтом – до 29 днів;
- валюта кредитування – гривня, долари США та євро (переважно у валюті надходжень платежів та/або за бажанням клієнта);
- ліміт овердрафта до 25% (рідко до 30%) від середньомісячного кредитного обороту клієнта за останні три місяці (надходження виручки на поточний рахунок клієнта у валюті, в якій надається овердрафт);
- забезпечення: не забезпечений (бланковий) або із забезпеченням (забезпечений заставою у випадку використання овердрафта без погашення в останній день місяця) – застава активів компанії-клієнта чи її майнового поручителя.

Основні переваги та недоліки овердрафта подано у таблиці 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки овердрафта

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> • Немає необхідності виводити кошти із обігу. • Немає необхідності надання бізнес-плану чи техніко-економічного обґрунтування видачі кредиту. • Відсотки нараховуються на „вибрану” з рахунку овердрафта суму; • Є можливість бланкового кредитування (без оформлення застави), і як результат – відсутність витрат, пов'язаних з оформленням заставного майна. • Є можливість оформлення застави як забезпечення повернення кредиту – овердрафта, що є основою для збільшення розміру встановлюваного по ньому ліміту. • Присутня економія часу та зменшення витрат, пов'язаних зі здійсненням платежів за рахунок специфіки даного продукту та режиму його функціонування. • Погашення заборгованості здійснюється автоматично, по мірі надходження засобів на поточний рахунок позичальника, а здійснення платежів можливе за допомогою системи „Клієнт-Банк”. • Відсоткові ставки диференційовані залежно від терміну траншу, виданого в рамках ліміту по овердрафту. • Є можливість збільшення встановленого ліміту кредитування по овердрафту за рахунок збільшення обсягу надходжень на поточний рахунок. • У випадку погашення овердрафта у день виникнення заборгованості, відсотки за користування кредитними засобами не виплачуються. 	<ul style="list-style-type: none"> • Певна недоступність послуги (як правило, овердрафт надається тільки постійним клієнтам банку, які мають стабільні обороти). • Невисокий ліміт кредитування, що складає переважно 25% від середньомісячного обороту по рахунку позичальника в банку. • У випадку перевищення обумовленого терміну, на який було видано овердрафт, багато банків починають вимагати забезпечення зобов'язань (застава, іпотека, поручительство і ін.), що не завжди зручно чи прийнятно для компанії. • Якщо овердрафт оформлюється з банком, в якому немає розрахункового рахунку позичальника, як правило, необхідний переказ його оборотів з інших банків (в обсягах, достатніх для сплати (забезпечення) зобов'язань). • У випадку погіршення платоспроможності клієнта ліміт овердрафта може переглядатися. Такий аналіз проводиться банком щомісячно.

Як видно із таблиці, овердрафт має значно менше недоліків аніж переваг, а тому є можливим та рекомендованим для фінансування процесу активізації діяльності підприємств.

Висновок. Отже, аналізуючи результати даного дослідження, ми можемо стверджувати, що фінансовому та інвестиційно-інноваційному забезпеченню належить провідна роль у процесі активізації та підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання. Тому, підприємцям слід творчо підходити до організації діяльності своїх підприємств, пошуку резервів для економії та залучення нових ресурсів тощо. Підсумовуючи викладене вище, можна виділити наступні напрямки поліпшення діяльності підприємства на основі вдосконалення управління його ресурсним потенціалом: зменшення витрат на ресурсне забезпечення діяльності підприємства шляхом їх раціонального використання; уникнення непотрібних (недоцільних) напрямків діяльності, що вимагають залучення додаткових ресурсів; створення конкурентних переваг на основі пошуку та вибору такої структури ресурсного забезпечення, що найбільш повно дозволить використовувати внутрішній потенціал розвитку організації.

Перспективи подальших досліджень. Розвиток національної економіки та суспільства в цілому, безумовно спричинить ряд структурних та якісних змін господарюючих суб'єктів, що, в свою чергу, обгрунтовує актуальність та перспективність подальших досліджень у даній галузі.

Література

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / Бланк И.А. – К., 1995.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства / [навчальний посібник] / Бойчик І.М. – К. : Атака, 2002. – 480 с.
3. Дженнифер Джой. Развитие человеческих ресурсов / Дженнифер Джой, Дэвид Меггинсон, Марк Сюрте. ; [3-е издание]. – Москва. – 2006.
4. Про інвестиційну діяльність : Закон України
5. Краснокутська Н.А. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [посібник] / Краснокутська Н.А. – К. : Центр навчальної літератури, 2005.
6. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : [підручник] / Покропивний С.Ф. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.
7. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент : [навч. посіб.] – [2-е вид., доп.] – Федоренко В.Г. – К. : МАУП, 2001. – 280 с.

Надійшла 09.12.2011; рецензент: д. е. н. Футало Т. В.

УДК 338.012+655.4

Х. Я. ЯРЕМИК

Українська академія друкарства, м. Львів

ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИДАВНИЧОГО БІЗНЕСУ

Розглянуто особливості видавничого бізнесу порівняно з іншими видами діяльності. На основі проведених досліджень визначено склад та зміст особливостей, які необхідно враховувати при виборі методів оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів у видавничій діяльності.

Features of publishing business compared with other kinds of activity are considered. On the basis of the carried out researches the structure and the contents of features which are necessary for taking into account at a choice of methods of an estimation of economic efficiency of investment projects in publishing is determined.

Ключові слова: видавничий бізнес, видавнича діяльність, особливості, технологічний процес, виробництво, реалізація продукції, ринок, попит.

Постановка проблеми. Розвиток видавничого бізнесу є необхідною умовою для функціонування будь-якої країни. Це зумовлено тим, що продукція цієї сфери діяльності забезпечує задоволення культурно-освітніх, наукових, інтелектуальних і виробничих потреб суспільства. В зв'язку з цим, в більшості країн світу розвиткові видавничої справи та поліграфічної діяльності приділяється особлива увага. На жаль, в Україні не можна відзначити існування системного підходу до розвитку цієї галузі. Сучасні проблеми видавничої діяльності в Україні викликані кризовим станом, в першу чергу соціальної сфери, що є основним споживачем друкованих видань; відсутністю цілісної державної політики регулювання, підтримки та програм розвитку галузі.

В умовах ринкового середовища необхідною умовою виживання й основою стабільного становища підприємств галузі є здійснення ними ефективної інвестиційної діяльності. З метою ефективного управління інвестиційною діяльністю підприємств видавничо-поліграфічної галузі, виникає потреба в виборі методів оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів, які б враховували економічну специфіку видавничого бізнесу.